Z PENĚZ mám za jedna!

Víte, co jsou to podílové fondy? Umíte si spočítat, na kolik vás přijde leasing auta? Dokážete rozhodnout, který způsob spoření bude pro vás dlouhodobě nejvýhodnější? Máte-li doma teenagera, tohle všechno by se měl už brzy naučit ve škole – a samozřejmě ještě mnohem víc. Že je takováhle „osvěta“ víc než potřeba, dokazují suchá čísla: Podle údajů Českého statistického úřadu vzrostla v období 1995 – 2005 zadluženost českých domácností o neuvěřitelných 800 %. V průzkumu, provedeném před dvěma lety, se téměř třetina lidí (29 %) přiznala, že jim nedostatečná úroveň znalostí brání ve využívání finančních produktů. K nejohroženějším skupinám patří jak lidé v předdůchodovém věku, kteří se ve finančnictví špatně orientují a v případě ztráty práce těžko hledají jinou, tak i lidé velmi mladí, u kterých se nezkušenost nebezpečně snoubí s touhou mít všechno hned.

KDYŽ ZAVŘU OČI, DLUHY ZMIZÍ

Nemáte na dovolenou? Nechcete se spokojit s chudšími Vánocemi? Nevadí, na každém rohu se přece nabízí firma, která vám půjčí, aniž by se vyptávala, na co ty peníze vlastně potřebujete. Otázka výše úroků se taktně přejde. A kdo by četl všechna ta mrňavá písmenka ve smlouvě...
„Každý měsíc máme takových případů několik,“ řekla nám personální ředitelka české pobočky významné zahraniční firmy pod slibem, že ji ani firmu nebudeme jmenovat. „Týká se to převážně dělnických profesí. Ti lidé k nám zadlužení už přijdou, nejprve se ale snaží vyhýbat zaplacení. Nevyzvedávají si doporučené dopisy, mění zaměstnavatele i adresy a představují si, že když zavřou oči, strašidlo zmizí. Místo toho ale na sebe částka nabaluje úroky, odměny exekutorům a dluhy rychle narůstají do obludné výše. Jejich úhradě se dlužníci samozřejmě stejně nakonec nevyhnou. Zažila jsem tu případ, kdy pracovník dlužil téměř stonásobek své hrubé mzdy! Je také běžné, že jeden a tentýž pracovník žádá během měsíce o vyplnění potvrzení o příjmu pro deset i více firem, které se půjčováním peněz zabývají. Jeden klín tak vytlouká druhým a úroky rostou. Každý týden dostává naše mzdová účtárna několik nových exekučních výměrů a jména dlužníků se na nich také často opakují.“
Přerušit takový bludný kruh je velmi těžké a málokdo se o to skutečně snaží. Možnost vyhlášení osobního bankrotu započátku některé chronické dlužníky nadchla, ale brzy zjistili, že podmínky jsou tvrdé a že to není zdaleka řešení pro každého. A tak si dál půjčují na úhradu úroků z úroků a doufají, že se vše vyřeší zázrakem... Naprostou většinu těchto zoufalců přitom do maléru nepřivedla přírodní katastrofa, zrada společníka ani krach na burze, ale nedostatek informací, lehkomyslnost či naivita.

POTŘEBUJEME PENÍZKY? DOJDEME SI DO BANKOMATU!

Jasnější představu o výdělku, zisku, nákladech a úsporách jsou děti schopné si vytvořit až zhruba okolo deseti let. V předškolním věku si neuvědomují řadu věcí, které my považujeme za samozřejmé. „Kde bere tatínek peníze?“ „Z peněženky.“ „A co když už tam žádné nejsou?“ „Dojde si pro další do bankomatu!“ „Peníze si koupí.“ Malé děti si představují, že se peníze v bankomatu prostě líhnou a řidič vozí lidi autobusem, protože ho to baví. O bankách si v tomto věku myslí, že tam lidé ukládají peníze, aby se jim neztratily, aby je někdo neukradl nebo prostě proto, „že se nevejdou do peněženky“.
Přesto bychom neměli na trénink finanční gramotnosti úplně rezignovat. Se čtyřletým nebo pětiletým dítětem si můžeme hrát na paní prodavačku, ve skutečném obchodě ho nechat zaplatit drobný nákup, ukázat mu, kde pracuje maminka a tatínek. Ve věku 6-7

Je to přirozené. Dítě chce to, co vidí - a vyzkouší všechny možnosti, jak toho dosáhnout: lichocením („ty jsi ta nejkrásnější maminka na světě!“), vydíráním („tak já teda nebudu jíst!“), systémem zaseknuté gramofonové desky („kup mi to, kup mi to, kup mi to...“) i citovým nátlakem („všichni to už mají, jen já ne“). Co s tím? Na jedné straně musíme dítěti ukázat, že ho máme rádi, na straně druhé mu pro jeho vlastní dobro odepřít to, co chce.

Když mi to nekoupíš, nemáš mě ráda!

Odborníci doporučují následující postup:

1. Vyjádřit pochopení. „Tobě se ten robot opravdu moc líbil, viď? Byl opravdu pěkný, zvlášť ta jeho svítící pistole.“ Pokud dítě cítí, že je chápáno, snáz se smíří s odmítnutím.

2. Bez emocí odmítnout. „Vím, že bys ho chtěl, ale toho robota kupovat nebudeme.“ Při vzteklých scénách prostě jen opakujeme totéž. Dítě brzy vycítí, že to myslíme vážně.

3. O důvodech svého odmítnutí nediskutujeme. Dlouhé vysvětlování vypadá, jako bychom se omlouvali – mrňous toho využije a dožene nás k provinilým pocitům a ústupkům.

Od září vtrhne do škol nový předmět - finanční gramotnost. Měl by děti připravit na život v tvrdém světě, kde má každý odpovědnost sám za sebe, daňové přiznání se vyplňuje pokaždé jinak a ze všech stran útočí reklama. Kdo pochopí pravidla téhle hry, bude mít slušný náskok. A mezi námi: do stejné lavice bychom potřebovali zasednout skoro všichni. ■ *Eva Jedelská*